

**AUDIT SIFAT ELEMINTLARINING AHAMIYATI VA
SAMARADRLIGINI OSHIRISH USULLARI**

Abduraxmonova Nargiza Azamatovna

Tel :99899 404 22 93 00

Uqish: O'zbekiston Respublikasi Bank moliya Akademiyasi magestr

naabduraxmonova92@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola audit sifat nazorati elementlarining ahamiyati va ularning samaradorligini oshirish usullarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda audit sifat nazoratining asosiy elementlari – auditorlarning malakasi, ish jarayonlaridagi standartlar, axloqiy me'yorlar, ichki va tashqi nazorat mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, samaradorlikni oshirish uchun zamonaviy texnologiyalar va avtomatlashtirish jarayonlari qanday qo'llanishi tahlil qilingan. Natijalar audit sifat nazorati tizimini takomillashtirish orqali korxonalar faoliyatining moliyaviy shaffofligini oshirish va xatolarni kamaytirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari audit jarayonlarini modernizatsiya qilish va tashkilotlarda ishonchni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: audit sifati, sifat nazorati, samaradorlikni oshirish, auditor malakasi, zamonaviy texnologiyalar, moliyaviy shaffoflik

Kirish. Bugungi globallashtirish sharoitida moliyaviy hisobotlar va korxonalar faoliyati haqida ishonchli ma'lumotlarga ega bo'lish har qanday tashkilot uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Audit jarayoni bu ma'lumotlarning ishonchligini ta'minlaydi, shu sababli audit sifatining nazorati tashkilotning uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun zarur omil hisoblanadi. Audit sifat nazorati elementlari audit jarayonining barcha bosqichlarida amal qilishi kerak bo'lgan qoidalar va standartlarni o'z ichiga oladi, bu esa auditning ishonchligini oshirishga qaratilgan. Audit sifat nazorati elementlari auditorlarning kasbiy malakasi, ish jarayonining standartlari, axloqiy tamoyillar, ichki nazorat va tashqi tekshiruvlar kabi omillarni qamrab oladi. Ushbu elementlarning samarali faoliyat ko'rsatishi tashkilot ichida xatolar va kamchiliklarni kamaytirish, ishonchni oshirish va qonunchilik talablari bilan muvofiqlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada audit sifat nazorati elementlarining ahamiyati, ularning samaradorligini oshirish usullari va zamonaviy texnologiyalarning bu jarayonga ta'siri ko'rib chiqiladi. Shuningdek, samaradorlikni oshirish usullari orqali audit sifatini qanday yuqori darajaga ko'tarish mumkinligi haqida ham tahlillar keltiriladi.

Audit Sifat Elementlarining Ahamiyati. Audit sifat elementlari har qanday tashkilotda moliyaviy hisobotlarning ishonchligini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Ushbu elementlar auditorlarning malakasi, me'yoriy standartlarga rioya qilishi, axloqiy tamoyillarga amal qilishi va auditorlik jarayonlarining shaffofligini ta'minlashga xizmat qiladi. Sifat nazorati elementlari to'g'ri ishlamas, audit jarayonining ishonchliligi va ob'ektivligi yo'qolishi mumkin. Shu sababli, auditorlik ishini amalga oshirayotgan tashkilotlar ushbu elementlarni doimiy ravishda nazorat qilib borishlari zarur.

Element	Ta'rif	Ahamiyati
Ichki nazorat	Tashkilot ichidagi jarayonlarni nazorat qilish	Xatolarni erta aniqlashda yordam beradi
Sifat nazorati	Mahsulot yoki xizmatlarning sifatini baholash	Mijozlar qoniqishini oshiradi
Audit jarayoni	Tashkilotning moliyaviy va operatsion jarayonlarini baholash	Moliyaviy ishonchlilikni ta'minlaydi
Zamonaviy texnologiyalar	Sifat nazorati va audit jarayonlarini avtomatlashtirish	Tezlik va samaradorlikni oshiradi
Muloqot	Auditorlar va sifat nazorati mutaxassisleri o'rtasida muloqot	Muammolarni erta aniqlashga yordam beradi

Auditorlarning malakasi – audit sifatining muhim elementlaridan biridir. Yaxshi malakaga ega bo'lgan auditorlar audit jarayonlarida xatolarga yo'l qo'ymaslikka harakat qiladi va aniq hisobotlar taqdim etadi. Auditorlar nafaqat texnik bilimlarga, balki me'yoriy va huquqiy talablarni bilishga ham ega bo'lishlari kerak. Malaka oshirish dasturlari, seminarlar va sertifikatsiyalash auditorlarning kasbiy rivojlanishini ta'minlaydi, bu esa oxir-oqibatda audit sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Audit jarayonlaridagi shaffoflik va etika ham sifat nazorati elementlari sifatida katta ahamiyatga ega. Auditorlar o'z faoliyatida halollik va axloqiy me'yorlarga amal qilishlari lozim. Etika tamoyillari buzilganda, audit natijalari ishonchsiz bo'lishi mumkin va bu tashkilotning moliyaviy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, tashkilotlarda ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish va auditorlarning ishini doimiy kuzatib borish muhimdir. Bundan tashqari, ichki nazorat tizimlari sifat nazorati jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Tashkilot ichida o'rnatilgan samarali nazorat mexanizmlari auditorlarga xatolarni aniqlashda yordam beradi va audit natijalari sifatini oshiradi. Ichki nazorat tizimlari orqali auditorlar o'z ishlarini yanada chuqurroq tahlil qilishlari va kerakli chora-tadbirlarni qo'llashlari mumkin. Shuningdek, tashqi audit natijalarining xolisligi va to'g'riligi ham sifat nazoratining muhim elementlaridan biri hisoblanadi.

Audit Sifat Nazoratining Samaradorligini Oshirish Usullari. Audit sifat nazorati tashkilotlar uchun juda muhim jarayon hisoblanadi. Ularning faoliyatini baholash, ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish va moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Shu sababli, audit sifat nazoratining samaradorligini oshirish usullari muhim ahamiyatga ega.

Birinchidan, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish audit jarayonlarini yanada samarali va tezkor o'tkazish imkonini beradi. Avtomatlashtirilgan tizimlar auditorlarga ko'plab ma'lumotlarni tez va samarali yig'ish va tahlil qilish imkoniyatini taqdim etadi. Bu, bir tomondan, auditorlik jarayonining sifatini oshiradi, ikkinchi tomondan esa inson xatolarini kamaytiradi. Masalan, ma'lumotlarni elektron tarzda yig'ish va tahlil qilish jarayonida, auditorlar ko'p vaqt va resurslarni tejashlari mumkin.

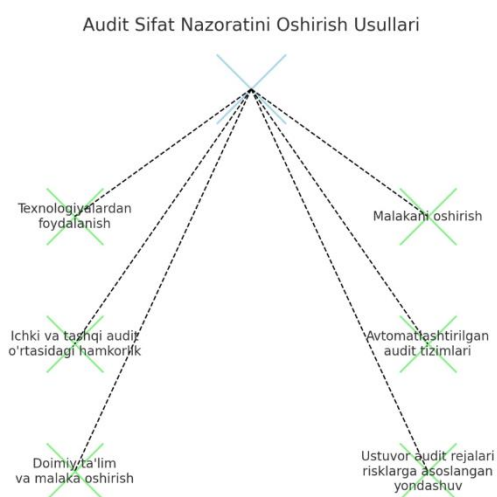
Ikkinchidan, auditorlarni malaka oshirish jarayoni audit sifat nazoratining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Auditorlar uchun muntazam ravishda malaka oshirish dasturlarini o'tkazish zarur. Bular orqali auditorlar yangi moliyaviy me'yorlar, huquqiy talablar va auditorlik standartlaridagi o'zgarishlarni bilib olishlari va o'z kasbiy bilimlarini kengaytirishlari mumkin. Malaka oshirish auditorlarning professionallik darajasini oshiradi va bu esa audit jarayonlarida xatolarni kamaytiradi.

Uchinchidan, ichki tizimlarini takomillashtirish audit sifatining asosiy elementlaridan biridir. Samarali ichki nazorat mexanizmlari tashkilot ichida xatolarni erta aniqlash va audit jarayonining ob'ektivligini ta'minlashga xizmat qiladi. Ichki nazorat tizimlarining samarali ishlashi, tashkilotning moliyaviy holatini yaxshilash va audit sifatini oshirish uchun juda muhimdir.

To'rtinchidan, audit jarayonlarida xalqaro va milliy standartlarga qat'iy rioya qilish audit sifatini oshiradi. Standartlarga amal qilish audit natijalarining ishonchliligini ta'minlaydi va tashkilot ichidagi shaffoflikni oshiradi. Ushbu standartlarga rioya qilinishi auditorlik jarayonining ob'ektivligini yanada kuchaytiradi.

Beshinchidan, auditorlar va boshqa mutaxassislar o'rtasida samarali muloqot

audit sifatini oshirishga yordam beradi. Auditorlar o'rtasidagi ma'lumot almashinuvi audit jarayonini yanada samarali qiladi. Samarali muloqot orqali audit jarayonida yuzaga kelgan muammolarni erta aniqlash va hal qilish mumkin. Va nihoyat, audit jarayonida olingan natijalar asosida takliflar va tavsiyalar ishlab chiqish auditorlik faoliyatining sifatini oshirishga yordam beradi. Takliflar

asosida tashkilot ichida o'zgarishlar amalga oshirilishi va ichki nazorat tizimlari takomillashtirilishi mumkin. Bunday takliflar auditorlik jarayonini yanada sifatli va ishonchli qiladi. Umuman olganda, audit sifat nazoratining samaradorligini oshirish uchun bir qator usullar mavjud. Har bir usul o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lib, ularning birgalikda qo'llanishi audit jarayonlarini yanada sifatli va ishonchli qiladi. Shu bilan birga, auditorlik faoliyatining muvaffaqiyati tashkilotlarning ichki nazorat tizimlarining kuchliligiga va auditorlarning malaka darajasiga bog'liqdir. Bu jarayonlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi tashkilotlarning barqaror rivojlanishiga olib keladi.

Amaliy Tavsiyalar

Audit va sifat nazorati tizimlarini takomillashtirish, tashkilotlar uchun nafaqat moliyaviy resurslarni tejash, balki raqobatbardoshlikni oshirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu insho doirasida sifat nazorati tizimlarini takomillashtirish va audit jarayonlarini optimallashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Sifat Nazorati Tizimini Takomillashtirish

Tashkilotlar uchun sifat nazorati tizimlarini takomillashtirish jarayoni bir qancha qadamlarni o'z ichiga oladi. Birinchi navbatda, ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Tashkilot ichida ichki nazorat tizimini joriy etish yoki mavjud tizimni takomillashtirish orqali xatolarni erta aniqlash mumkin. Buning uchun har bir bo'limda sifat nazorati mutaxassisi tayinlanishi va ular muntazam ravishda ma'lumot to'plashi kerak.

Ikkinchi qadam sifat nazorati jarayonlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishdir. Tashkilotlar sifat nazoratini avtomatlashtirish va elektron tizimlar joriy etish orqali jarayonlarni tezlashtirishlari mumkin. Ushbu texnologiyalar yordamida ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayoni soddalashtiriladi, bu esa xatolarni kamaytiradi va ish vaqtini tejaydi.

Uchinchidan, auditorlar va sifat nazorati mutaxassislari o'rtasida samarali muloqotni ta'minlash muhimdir. Muloqot orqali sifat nazorati jarayonida yuzaga kelgan muammolarni erta aniqlash va hal qilish mumkin. Bu, o'z navbatida, sifat nazoratining ob'ektivligini oshirishga yordam beradi.

Audit Jarayonlarini Optimallashtirish

Audit jarayonlarini samarali va qisqa muddatlarda o'tkazish uchun bir qator tavsiyalar mavjud. Birinchi navbatda, audit jarayonining rejalashtirilishi va tayyorgarlik jarayoniga e'tibor qaratish kerak. Audit rejasini oldindan tuzish va zarur bo'lgan ma'lumotlarni vaqtida yig'ish auditorlik jarayonini tezlashtiradi. Tashkilotlar, auditni o'tkazishdan oldin ichki nazoratni amalga oshirib, mavjud muammolarni aniqlashlari kerak. Ikkinchi tavsiya audit jarayonlarida jamoaviy ishni kuchaytirishdir. Auditorlar o'rtasida yaxshi hamkorlik o'rnatish, ma'lumotlarni almashish va bir-birini qo'llab-quvvatlash auditorlik jarayonining samaradorligini oshiradi. Jamoaviy ish

auditorlar orasida malaka va bilimlarni oshirishga ham yordam beradi. Uchinchidan, audit jarayonlarini avtomatlashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish auditning tezligini oshiradi. Auditorlar zamonaviy audit dasturlaridan foydalanish orqali katta hajmdagi ma'lumotlarni tezda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Buning natijasida audit jarayoni soddalashtiriladi va tezlashadi. Shuningdek, auditorlar uchun malaka oshirish dasturlarini o'tkazish zarur. Malaka oshirish orqali auditorlar yangi me'yorlar va talablar bilan tanishadilar, bu esa audit jarayonlarining sifatini oshiradi. Yakuniy tavsiya sifat nazorati va audit jarayonlarida doimiy yaxshilanish tamoyilini qo'llashdir. Tashkilotlar o'z audit va sifat nazorati jarayonlarini doimiy ravishda tahlil qilib, aniqlangan muammolar asosida o'zgarishlar kiritishi zarur. Bu jarayon doimiy ravishda takomillashtirishga yordam beradi.

Xulosa

Audit sifat nazorati, tashkilotlarning moliyaviy va operatsion jarayonlarini baholash, nazorat qilish va takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. U nafaqat moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligini ta'minlaydi, balki ichki nazorat mexanizmlarini kuchaytiradi va tashkilotning umumiy samaradorligini oshiradi. Audit sifat nazoratining samaradorligini oshirish usullari esa tashkilotlar uchun raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada sifat nazorati tizimini takomillashtirish va audit jarayonlarini optimallashtirish bo'yicha bir qator amaliy tavsiyalar berildi. Sifat nazorati tizimini kuchaytirish uchun ichki nazorat mexanizmlarini mustahkamlash, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, auditorlar o'rtasida samarali muloqotni ta'minlash kabi chora-tadbirlar muhim hisoblanadi. Audit jarayonlarini optimallashtirishda rejalashtirish, jamoaviy ishni kuchaytirish, avtomatlashtirish va malaka oshirish dasturlarini o'tkazish zarur. Umuman olganda, audit sifat nazorati va audit jarayonlarining samaradorligini oshirish, tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi, shaffoflikni oshiradi va ichki nazorat tizimlarini kuchaytiradi. Bu jarayonlarni doimiy ravishda takomillashtirish esa tashkilotlarning muvaffaqiyatli rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlashda asosiy omil bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Raslan, Ibrahim, Mohamed Hegazy, and Noha Kamar Eldawla. "Quality Control Elements and Auditor Fraud Risk Assessment: An Experimental Study." *Journal of Accounting & Finance* (2158-3625) 16.2 (2016).
2. Tapang, Arzizeh T., et al. "Audit quality control and its influence on audit report in nigeria." *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences* 104 (2020): 44-59.
3. Abdolmohammadi, M., D'Onza, G., & Sarens, G. (2016). *Benchmarking Internal Audit Maturity*. The Global Internal Audit Common Body of Knowledge (CBOK), 1–44.

4. Abbott, L.J., Daugherty, B., Parker, S. and Peters, G.F. (2016), “Internal audit quality and financial reporting quality: the joint importance of independence and competence”, *Journal of Accounting Research*, Vol. 54 No. 1, pp. 3-40.
5. Adams, M.B. (1994), “Agency theory and the internal audit”, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 9 No. 8, pp. 8-12.
6. Montgomery, Douglas C. *Introduction to statistical quality control*. John Wiley & sons, 2019.
7. Turdimuratovna, Utegenova Sarbinaz. "Methods of external quality control of audits." *European Journal of Molecular & Clinical Medicine* 7.07 (2020): 2020.
8. Ugli, Eshmuradov Mukhiddin Norbuta, and Ostonokulov Azamat Abdukarimovich. "Important aspects of improving the internal audit of off budget funds in Uzbekistan." *International journal of economic perspectives* 16.12 (2022): 32-46.
9. Barakaev, Otabek Otakulovich. "DIRECTIONS FOR IMPROVING AUDIT IN THE CORPORATE GOVERNANCE SYSTEM." *Theoretical & Applied Science* 10 (2019): 467-473.
10. Sherzod, Azizov. "The Study of the Experience of Developed East Asian Countries in Customs Audit Methodology and Its Implementation in Uzbekistan."
11. <https://lex.uz/ru/docs/-811820>